

Ivan Vuković*FENOMENOLOGIJA KAO TRANSCENDENTALNI IDEALIZAM*

(Alexandre Schnell, *Husserl et les fondement de la phénoménologie constructive*, Million, Grenoble 2007)

„Samo onaj ko pogrešno shvati najdublji smisao intencionalne metode ili transcendentalne redukcije, ili i jedne i druge, mogao bi hteti da razdvoji fenomenologiju i transcendentalni idealizam“, pisao je Husserl u *Četvrtoj kartezijanskoj meditaciji*.¹ U svojoj drugoj knjizi o fenomenologiji², francusko-nemački filozof Aleksandar Šnel, preduzeo je da ispita u čemu se tačno sastoji ova veza između Kantove i Huserlove misli.

Šnel izdvaja dva osnovna razloga koji spajaju nemačke filozofe. Prvi razlog leži u istovetnom cilju koji su oni sebi postavili – u njihovoj potrazi za *apsolutnom legitimacijom saznanja* za koje su verovali da je ugroženo skepticizmom i relativizmom u koje vodi psihologistička epistemologija, i teškoćama u koje upada racionalistički ili dogmatski realizam. Drugi, pak, razlog leži u sličnim rešenjima za kojima su posegli: poput Kanta, naime, Husserl će se pozabaviti operacijama kojima transcendentalni subjekt konstituiše objekat svog saznanja, i poput njega, on će tom subjektu pripisati idealni status.

Svoje povezanosti sa Kantom Husserl nije odmah bio svestan. Šnel piše kako je on isprva koristio niz operativnih pojmova (fenomen, époque, konstitucija, izvršenje) koje nije neposredno tematizovao, a čije će ga detaljnije ispitivanje postepeno približiti transcendentalnom idealizmu, i navesti ga da fenomenologiju predstavi kao o njegovo dovršenje. Razvijajući te pojmove, Husserl će, počev od 1920-ih godina, zamisliti genetičku fenomenologiju koja se bavi genezom činjenica svesti, a koju će razlikovati od *statične* fenomenologije koja činjenice opisuje i klasifikuje.

U jednom tekstu iz 1921, Husserl je genetičku fenomenologiju prikazao kao disciplinu koja se bavi obrazovanjem apercepcija, tj. intencionalnih doživljaja koji u sebi obuhvataju nešto što nije dato po sebi i samo od sebe, a koje uvek prevazilaze ono što je aktuelno dato. Na taj način, on je hteo da fenomenologiji omogući da se bavi onim što joj je bio odrekao kada ju je isprva zamislio kao deskriptivnu nauku koja se suprotstavlja psihološko-genetskoj analizi verovanja. Takvu, genet-

1 *Husserliana* I, §41, str. 119. Prevod I.V.

2 V. Alexandre Schnell, *Temps et phénomène: la phénoménologie husserlienne du temps (1893-1918)*, edicija « Europa Memoria », Georg Olms Verlag, Hildesheim 2004.

sku fenomenologiju, piše Šnel, moramo shvatiti kao *konstruktivnu fenomenologiju* srodnu Kantovom transcendentalnom idealizmu.

Huserlova intencionalna analiza tako počinje opisom sadržaja svesti, a okončava „kritičkom teorijom fenomenološkog uma“. Na prvom nivou, ona otkriva „intencionalne implikacije koje su implicitno sadržane u svakom intencionalnom odnosu.“³ Kada, primera radi, vidim prednju fasadu jedne kuće, a potom zadnju, ja u ovom drugom slučaju ne otkrivam samo drugi aspekt kuće, njeno objektivno svojstvo, već i potencijalnost svog ega – njegovu mogućnost da oko kuće napravi krug.

U drugom koraku, Huserlova analiza otkriva zakone po kojima fenomeni nužnim načinom bivaju konstruisani. To je nivo transcendentalne kritike koja razlaže egološke činjenice i otkriva njihovu genezu ili konstrukciju koja polazi od pre-fenomenalne sfere svesti. Ona se, primera radi, bavi vremenskom strukturom svesti iz koje se radja vremenski poredak njenih objekata, ili njenom nesvodivo intersubjektivnom dimenzijom, i, poput Kantove analize, dospeva do teze o antinomičnoj strukturi uma.

Za razliku od Kanta, međutim, koji nije hteo bliže da odredi ovaj razgovor duše sa samom sobom, Huserl je smatrao da su transcendentalni uslovi iskustva i sami predmet jedne vrste iskustva koje je zamislio kao svesnu, metodičnu i strukturisanu automeditaciju subjekta kroz koju ovaj otkriva operacije kojima sam konstruiše objekte svog saznanja.

Svojom strogom učenošću, proisteklom iz dugotrajnog proučavanja celokupne Huserlove zaostavštine, Šnelova knjiga na detaljan a pregledan način razjašnjava i razvoj i ustrojstvo Huserlove filozofije, i nema sumnje da će u godinama koje dolaze predstavljati nezaobilazno štivo za svakog njenog proučavaoca.